

VII. HERRI LITERATURA JARDUNALDIAK:

SARRERA BERBAK:
EIBAR ETA INGURUAREN EUSKALTASUNA

Eibar, 2002-XI-27

*Juan San Martin,
euskaltzain osoa*

Mogeldarrak Nafarroa eta Logroñon zituen beraiean jatorriak.

Jose Antonio Mogel eta Urkitza Eibarren jaio zen 1745. urteko abenduaren 6an.

Pertsonaiaren gorazarrezko ardurapenean oinarriturik euskal hitzaldiak antolatu zituen Euskaltzaindiak «Euskaltzaleen Biltzarra» zeritzan hartan, 1959ko azaroaren 6, 7 eta 8. egunetan. Eibarko Udaletxean hitzaldiak antolatuz eta horiek argitaratu zituen *Euskera* agerkariko V. liburukian, 1960. urtean, 23-183. orrialdeetan, euskarazko Literaturan hain gogoangarria duguna. Eta, nitaz gainera, J.A. Mogel-i buruz berbaldi bereziak eskaini zizkiguten: Fr. Luis Villasante, O.F.M.; S. Altube; Jon Etxaide; Jabier Zubiaurre; A. Irigaray; I. M. Echaide; J.M. Lojendio; A. Arrue eta J. Gorostiagak.

Baina nik ordurako argitaratua nuen *Juan Antonio Mogel eta Urkitza. Bere bizitza eta lanak*, 1959ko urte berean liburuxka batean zenbait gehigarri sartuz. Liburu hori Euskaltzaindiaren Azkue Bibliotekak du eta, era berean, Eibarko Udalaren bibliotekak.

Hitzaldion ondoan izendatu zen Juan Antonio Mogel, Eibarkoa. Juan Antonioren aita zen Juan Ignacio medikua, Markinako Jemeingo Gabriela Ignacia Urkitza Aranzabal zenarekin ezkondurik.

Juan Antonio Mogel-ek, bere idazlan aberats ugarien artean eman zuen *Peru Abarka* (1881-ean argitaratua). Bigarren argitalpena izan zuen 1966. urtean R.M. Azkue-ren gaztelaniazko itzulpenarekin, Bilboko Editorial «La Gran Enciclopedia Vasca» hura nire hitzaurrearekin, 5-9. orrialdeekin berrargitaratua. Idazlanaren aberasgarriak berez euskal Literaturan lekuko on bat duenak.

Gaur egun, zoritxarrez, badira euskara politikarekin nahastatzen dutenak ere; baina Eibarren inork bertan ez du bide hori jarraitzerik.

Adibidez, Aurora Baskaran bere bidez sozialista izanarren, frankismo garaian Eibarko ikastoletako batzarrekoa zen, haren haurrak han zirenean. Gero, frankismoa bukatzean, ongi merezi zuenez, Eibarko alkatetza eman zitzaion.

Guda aurretik eibartar sozialisten buru intelektuala zuten Toribio Etxebarria, euskaraz eta gaztelaniaz liburuak argitaraturik ahalegindu zen eta *Ibiltarixanak* argitaratzean hitzaurrea eskatu zidan, nik gogoz eginik.

Horrez gainera *La liga de Naciones y el problema vasco* argitaratu zenean Euskal Herriko autonomia eta euskararen alde lanak eskatu zituen. Non zioen:

«Si llega la ocasión, y debemos desear que llegue, debemos dar nuestro voto por que se resuelva el problema vasco a base de una amplia autonomía, y aun a base de Estado, siempre que precedan aquellas garantías que no interesan y hemos dejado señaladas».

Luze eta zuzen jarraitu zuen horrela: *Lexicón del euskera dialectal de Eibar*.

Era antzera eman zuen *Metafísica a Urcola* liburuan ere:

«Moralista, por partida triple, por vasco, por socialista y por hombre de alma –esto se ve medularmente religiosa».

Nire adiskide sozialistak ere euskaltzaleak dira. Eibarren gorri guztiak diren bezala. Beraz, bide okerrez, gaurko politikolari asko alderdiak nahastatzen ari zaizkigu; baina beharrezkoa zaigu hizkuntza guztiak errespetaraztea.